

Іноземний досвід боротьби та протидії корупції

Постановка проблеми. Корупція – це, чи не найбільша проблема сучасної України, яка заважає їй розвиватися як державі. Однак з подібним зіштовхувалась не тільки Україна, а і майже кожна держава. Десь цю проблему присікли ще в початках, а десь вона розвивалась до астрономічного масштабу, і губила державу. Бували і випадки, коли корупція розвивалася, однак далі уряд успішно з нею боровся, про які ми і будемо говорити далі.

Мета. Навести приклади найуспішніших антикорупційних кампаній у зарубіжних країнах. Для висвітлення даної мети ми ставимо наступні **завдання:**

- проаналізувати три принципово різні приклади (Чилі, Португалія, Сінгапур) боротьби із корупцією, визначити їх позитивні і негативні сторони;
- зробити висновок, щодо застосування подібних заходів в Україні.

Стан дослідження. Проблему боротьби з корупцією досліджували Головенко В.І., Травін Д., Піньєра Х., Коломієць Г.Н., Родрігес А.М., Лоуса А., Щербик Д.В.

Виклад матеріалу. Корупція – рак, що роз'їдає державу з середини, нищить її економіку і зачинає їй шлях у краще майбутнє. Вона доводить до упадку державу, або ж стає її агонією. В більшості випадків, коли корупція в державі розвивалася до неймовірно високих масштабів, держава ставала просто недієздатною; за прикладами далеко ходити не треба: Греція, що живе майже повністю на грошах, що виділяє їй ЄС, більшість держав Африки, таких як Зімбабве, і, звісно ж, пострадянські держави, до яких, на жаль, відноситься і Україна. Не дивлячись на усі спроби влади боротися із цією проблемою, Україна досі займає перші місця в Європі по рівню корумпованості. Може здатися, що корупція в країні уже настільки потужна, що влада уже безсила проти неї. Однак, завжди можна подивитися боротьбу із корупцією в інших державах, в яких була схожа ситуація і вирішити, чи може Україна реабілітуватися.

Першим прикладом, у якого, на нашу думку, є чого повчитися в боротьбі з корупцією є Чилі, років військового режиму Аугусто Піночета. Тут варто почати з невеликої передісторії, щоб приблизно пояснити ситуацію, в якій очутилося Чилі на початку 70-их років минулого сторіччя. Ще до обрання сумнозвісного президента Сальвадора Альєнде, Чилі була типовим представником латиноамериканських держав, з високим рівнем корупції, криміналу та бідності. Мало того, до влади ще й добиралися представники лівих рухів.

У 1970-му році, президентом Чилі було обрано Альєнде. Він не намагався вирішувати проблеми, що були у Чилі, а лише хотів швидшого переходу країни до соціалізму. Таким чином, не дивлячись на скрутне становище державного бюджету, він збільшує пенсії та допомоги по безробіттю. Таким чином, рівень життя в Чилі на короткий час виріс до такого рівня, якого країна ще не бачила, але, через виснаженість бюджету, далі прослідував колапс. Корупція спалахнула із новою силою і здалося, що країна скоро погрузиться в анархію.

Але 11 вересня 1973 року групою військових, на чолі з генералом Піночетом і за підтримки ЦРУ був здійснений один із найкривавіших переворотів в історії, після якого до влади прийшла хунта. Власне, саме від цього моменту для Чилі почалося нове життя. Новий уряд в першу чергу почав боротьбу із тим, що залишила по собі ліва влада.

Економіку Чилі та її подальшу «шокову терапію» генерал залишив на, так званих, «чикагських хлопчиків», а сам взявся за вирішення інших проблем, в число яких і увійшла корупція. Не можна сказати, що методи Піночета були особливими. Це були жорсткі репресії. В першу чергу вони були направлені на комуністів, соціалістів та інших членів лівих рухів, які склали більшу частину колишнього уряду, і були основними корупціонерами. Арешти, допити, тортури і розстріли почалися з першого дня приходу до влади хунти. Піночет проявив повну безжалісність у боротьбі із тими, хто може нашкодити його державі. Кількість репресованих за роки його правління оцінюють у десятки тисяч, а символом режиму стали сумнозвісний стадіон Сантьяго, що був перетворений на в'язницю-

концтабір, де утримувалися незгідні і проводилися розстріли, та гелікоптери із яких скидали в океан трупи репресованих.

Такі дії майже повністю викоренили не тільки незгодних, а і корупцію із державного апарату, та не давали їй можливості відродитися знову довгі роки. Ідеально описати режим Піночета можна крилатим висловом Макіавеллі: «Мета виправдовує засоби». Тим не менш, зараз про Піночета мало хто у Чилі скаже хороше слово. Його режим забрав життя близько 30 тис. людей, 200 тис. довелося емігрувати із країни і майже усе населення жило у страху. Генерал говорив, що навіть демократія інколи повинна скупатися у крові, але чи варто того це було? Якщо забрати гуманність і мораль – так. Рівень корупції в Чилі зараз найнижчий у регіоні, економіка стрімко розвивається, а рівень життя росте. І хоч ніхто не зможе виправдати Піночета перед родичами тих, що загинули, лояльність населення до нього поступово росте. Можливо вони зрозуміли, завдяки кому і чому, у них стабільна держава і вони не харчуються по талонах.

Заради справедливості, варто зазначити і те, що жорсткі методи не завжди ефективні. Наприклад, у Китаї корупція карається стратою, однак її рівень й досі становить близько 200%. Але і тут не все так однозначно, адже, на відміну від цього самого Китаю, Піночет мав ще й чітку економічну програму, завдяки якій, у корупції потреба відпала.

Другим прикладом іноземного подолання корупції ми б хотіли назвати ще один правий авторитарний режим, що в історії часто записують навіть як фашистський: «Нова Держава» Антоніу де Салазара у Португалії.

У 1910 році в одній із найстаріших держав Європи зазнала краху майже тисячолітня монархія, після чого була запроваджена Перша Португальська Республіка, у якій владу в руки взяли популісти із комуністичних та соціалістичних партій. Вони не змогли себе проявити в управлінні державою і втілити ті благородні реформи, які вони обіцяли. Натомість ця влада загрузла в корупції.

Протягом шістнадцяти років держава топталася на місці змінюючи уряд за урядом, в країні спалахували акції протестів, а довіра до влади була неймовірно низькою. Закінчив цей хаос, у 1926 році, генерал Антоніу Ошкар Кармона, що влаштував військовий переворот, та встановив диктатуру. Щоб впоратися із економічними труднощами, генерал Кармона запросив на посаду міністра фінансів професора економіки та юриспруденції, викладача Коїмбрського університету Антоніу де Салазара, який згодом став прем'єр-міністром з необмеженими можливостями та фактичним диктатором країни, витіснивши генерала на другий план.

Посівши посаду міністра фінансів він одразу наполіг на тому, аби він мав право контролювати увесь грошовий обіг в державі, включаючи те, що виходить за його компетенцію. Таким чином він виявив, що гроші в країні таки є, але вони безбожно розкрадаються корупціонерами. З того моменту уся казна потрапила під контроль однієї особи, яка вирішувала на що і скільки грошей повинно бути виділено. Такий підхід допомагав легко вичислити казнокрадів, які обов'язково каралися режимом. Корупційні схеми та потоки були знищені.

Як і Піночет, Салазар широко використовував насильні методи та репресії у боротьбі з лівими силами, та корупціонерами. Португальська таємна поліція PIDE, яку допомагали формувати спеціалісти із гестапо, займалася розшуками та арештами людей, яких підозрювали у корупції. Таким чином, режим спочатку відрізав їх від державної казни, а потім добив репресивними органами.

Корупція в Португалії під час режиму Нової Держави була майже повністю ліквідована, що дало свої плоди, і країна отримала настільки стрімкий економічний розвиток, якого не мала ніколи в історії. А корупціонерам не давали ніякої можливості розвернутися; вони або не ризикували, або ж потрапляли в єдиний в країні концтабір, на островах Кабо-Верде, Таррафал, що також став символом режиму.

Не дивлячись на, знову ж, жорсткість і авторитарність, на відміну від Піночета репресії Салазара були більш продумані, та майже не зачіпали невинних. Постраждали

тільки комуністи, екстремісти та, звісно ж, корупціонери. На 40 років держава забула про саме слово «корупція» і стрімко розвивалася.

На жаль зараз, після приходу лівих до влади, знову, у державі почала повторюватися ситуація сторічної давнини. Тим не менш, португальський народ досі вдячний Салазарові за довгий час економічного росту та відсутності корупції.

Сінгапур. Невелика держава у Південно-Східній Азії в перші роки своєї незалежності також мала суттєві проблеми із корупцією. У державі процвітало казнокрадство і криза сировини, через яку країна експортувала навіть прісну воду. Однією із причин росту корупції називають скромний заробіток держслужбовців. А закон, який мав протидіяти корупції, не працював, адже більшість чиновників були так чи інакше замішані в ній. Влада, популістів себе не реалізувала.

Людиною, що почала рятувати цю державу став Лі Куан Ю і його партія «Народна дія», що перемогли на виборах 1959 року. Його влада була жорстка і безпринципна, він говорив, що для перемоги над корупцією треба бути готовим посадити за ґрати своїх друзів або родичів. В країні став правити закон, для якого усі були рівні, незалежно від стану, національності і релігійних поглядів.

Для поставлених цілей, була розроблена спеціальна антикорупційна програма, яка включала в себе ряд мір. Серед них були:

- Забезпечення прозорості контролю нижчих чиновників над вищими;
- Введення ротацій чиновників, аби запобігти формуванню корупційних зав'язків;
- Проведення раптових інспекцій;
- Піклування про формування незалежних ЗМІ, які б безпристрасно освітлювали корупційні скандали;

На відміну від Піночета, який просто фізично винищив «паразитів», або Салазара, який максимально їх обмежував, Лі Куан Ю пішов іншим шляхом. Він вирішив підняти зарплату держслужбовцям. На його думку, через недоплату в країні «витік мізків», небажання працювати та є мотивація красти. Для того, аби система була більш робоча, дохід суддів, держслужбовців став автоматично прив'язаний до суми податків на дохід, що оплачувався приватним сектором. Сама формула розрахунку заробітної плати, яка працює до цих пір, виглядає так: рівень оплати праці чиновника визначався як 2/3 доходу працівників приватного сектора порівнянного рангу, показаного ними в податкових деклараціях. Дане рішення виявилось дієвим, і з часом на місцях стало з'являтися більше спеціалістів, що сприяло поліпшенню роботи держапарату.

Однак, аби побороти корупцію, цього було мало. Ще від Британської Імперії у Сінгапура залишилося Бюро по розслідуванню корупції (БРК). Директор БРК ніс відповідальність перед прем'єр-міністром. Саме Бюро ж, займалося розглядом скарг відносно казнокрадства, халатності і зловживання посадою. Завдяки Лі Куан Ю воно було наділено авторитарними повноваженнями. БРК мало право без рішення суду затримувати підозрюваного, перевіряти усі його банківські рахунки. Бюро могло проводити аналогічно з родичами, викликати абсолютно будь-яких свідків і розслідувати правопорушення, що виникли в ході вивчення справи. Ніхто не був захищений від БРК, навіть сам прем'єр-міністр. Чиновник, який був замішаний в корупційній діяльності позбавлявся роботи, пенсії та усіх пільг. Також, БРК вирішили, що штраф за корупцію надто низький, ті збільшили його від 10 тис. до 100 тис. сінгапурських доларів. Неправдиві свідчення або спроби заплутати слідство каралися 10 роками позбавлення волі і штрафом в 10 тис. сінгапурських доларів.

Така політика і привела до успіху Сінгапуру. Службовці органів, що борються із корупцією повинні мати повіну підтримку керівництва, щоб діяти без страху й відповідно до закону. Жоден прокурор не наважиться відкривати справу проти того, за кого йому влетить догана він вищого керівництва. Без забезпечення цього, в Україні подібні люстрації неможливі.

Зараз Сінгапур – це мінархістська високо розвинута держава, одна із «Азіатських драконів», де рівень корупції найнижчий в Азії. The Institute of Management Development у своєму щорічному огляді конкурентоспроможності країн світу за 1997 рік, "World Competitiveness Yearbook 1997", ранжував усі країни світу за рівнем корупції в них, використовуючи десятибальну шкалу. Країна, у якій корупція повністю була відсутня, отримувала 10 балів. Сінгапур отримав 9.18 балів. За даними "Транспаренсі інтернешенел", Сінгапур і понині займає лідируючі позиції серед найменш корумпованих держав світу.

Не дивлячись на те, що методи Лі Куан Ю порівняно м'які, ми не можемо назвати їх такими, що підходять нашій державі. Сінгапур – це авторитарна держава, у якій влада дозволяє собі подібні міри, Україна ж – демократична, де надто сильно розвинутий олігархат, що не допустить переходу країни у невідгідний їм режим. Коли у Сінгапурі влада БРК не боїться починати справи навіть проти прем'єр-міністра, то у нас за це дійсно може влетіти догана.

Висновки. Ми розібрали три приклади боротьби із корупцією, які можна розділити на: жорсткий (Піночет), авторитарний (Португалія) та гуманний (Сінгапур). Не можна сказати, що якийсь із методів кращий, а якийсь гірший. Усі вони були застосовані, в залежності від обставин. Те саме Чилі, наприклад, було доведено до того, що тільки масові репресії могли врятувати державу. В Україні ж, про подібні заходи говорити ще рано, з одного боку, з іншого – м'який сінгапурський сценарій ми також, без проведення люстрацій, повторити не зможемо. Тому, найголовніше, що ми можемо запозичити - це рішучість та деякі політичні заходи, такі як підвищення зарплати та посилення міри покарання. Важливо нам буде обрати і вірну стратегію протидії корупції, адже одна справа корупцію побороти, інша – не допустити її знову.

Літератури:

1. *Лі Куан Ю. Сінгапурська історія 1965-2000 рр. Із третього світу в перший. 2016.*
2. *Лі Куан Ю. Сінгапурська історія. 2007.*
3. *Сигов Ю. Сінгапур. Восьме чудо світу. 2017.*
4. *Коломісць Г.Н. Нариси новітньої Португальської історії. М., 1965.*
5. *Хазанов А.М. Португальська колоніальна імперія, 1415-1975. 2014.*
6. *Хазанов А.М. Салазар: 40 років диктатури в Португалії // Нова та новітня історія. 2009.*
7. *Вітперман В. Європейський фашизм у порівнянні 1922-1982. 2000.*
8. *Марселу Кастану. Мої спогади про Салазара. 1977.*
9. *Шевельов В. Ранок Аугусто Піночета. // Диктатори і боги. Ростов-на-Дону: Фенікс, 1999.*
10. *Сергеев Ф.М. Гестапо Піночета, 1987.*
11. *Гурик, М. І. Демократія участі як ефективна модель функціонування державної влади в Україні. Збірник матеріалів науково-практичного семінару «удосконалення функціональної діяльності державної служби як складової інституційного забезпечення структурних трансформацій в суспільстві» / М. І. Гурик //.- Тернопіль, 18-19 листопада 2010р. – С.122-124.*
12. *Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.*
13. *Шумка М. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі / Михайлина Шумка // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобальних світових процесів у XXI ст.» м. Київ, 1-2 квітня 2016 р.*
14. *Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 72-81.*
15. *Гурик М.І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки*

Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філософія». – Вип. 8. – Острог, 2011. – С. 36-46.